

ROBERT JOBSON

SECOLUL
PRINTULUI
PHILIP

1921–2021

VIAȚA EXTRAORDINARĂ A
DUCELUI DE EDINBURGH

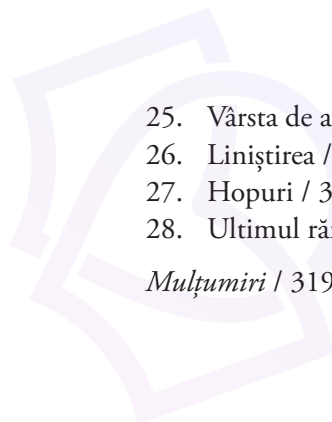
Traducere din limba engleză de
VERONICA TOMESCU

TREI

CUPRINS

1. Putere și stăruință / 13
2. Prințul nomad / 23
3. Întâlniri pasagere / 37
4. Ceața războiului / 55
5. O logodnă secretă / 66
6. În sunet de trompete / 76
7. Trandafiri și garoafe / 89
8. Noua regină / 97
9. Prima datorie / 104
10. Micul interludiu / 117
11. Ruptură! Ce ruptură? / 135
12. Blazonul bastardului / 151
13. Omul cu mască / 156
14. Faliți / 165
15. Fiii și fiica / 177
16. Lovitura de grație / 191
17. Tabu Man / 205
18. Părțile bune / 208
19. „O faptă necugetată“ / 217
20. De-ale dragostei / 226
21. Șoapte chinezești / 238
22. „Dragă tată“ / 246
23. Lacrimi de despărțire / 262
24. Pe Philip îl ia gura pe dinainte în India
(și alte indiscreții) / 274

-
- 25. Vârsta de aur / 280
 - 26. Liniștirea / 289
 - 27. Hopuri / 303
 - 28. Ultimul rămas-bun / 309

Mulțumiri / 319

BOOKZONE

1

PUTERE ȘI STĂRUINȚĂ

Nimic nu influențează mai mult moralul decât să ți se aducă aminte că anii trec — din ce în ce mai iute — și că din vechea imagine încep să se desprindă bucăți. Însă e plăcut să vezi că nu ești uitat.

Răspunsul lui Philip cu ocazia decernării în 2011
a premiului „Oldie of the Year”*

Pe parcursul vieții sale îndelungate și pline de evenimente, prințul Philip a fost un maniac al preciziei și detaliilor militare. Și a jurat că nu se va întâmpla altfel nici în privința aranjamentelor legate de moartea sa și de funeralii. Nu suporta agitația și debandada. Le detesta la fel de mult cum detesta să primească elogii personale. La urma urmei, deviza lui în viață fusese „Pur și simplu mergi mai departe”.

Philip privea moartea cu același pragmatism de care dăduse dovadă în viață. Prima sa cerință a fost să nu moară la spital, ci acasă, la Castelul Windsor. Alte instrucțiuni detaliate legate de înmormântarea sa, cunoscute sub numele de cod „Operațiunea Forth Bridge”, trebuiau îndeplinite *ad litteram* și erau incontestabile. A decis să nu se desfășoare funeralii de stat la Westminster Abbey, deși avea dreptul, ca soț al reginei, și nici nu dorea ca sicriul să-i fie depus pe catafalc în biserică. În schimb, a preferat o ceremonie militară de înmormântare la Capela St. George de la Windsor, o Royal Peculiar** în stilul gotic al Evului Mediu clasic, care este totodată și capela Ordinului Jartierei, amplasată în curtea inferioară a castelului construită în 1475. În plus, ducele a cerut ca niciun oficial de

* Premiu acordat de revista *The Oldie*. (N.t.)

** Biserică ce nu se supune decât monarhului. (N.t.)

la palat să nu confirme sau să infirme știrea morții sale până când lacheul desemnat pentru aceasta, îmbrăcat în livrea, nu va pune anunțul înrămat pe poarta Palatului Buckingham. Atunci și numai atunci echipa de comunicare a familiei regale de la biroul de presă al palatului va avea voie să rupă tăcerea. Toată lumea care juca un rol în această ultimă piesă de teatru solemnă știa exact ce are de făcut și când, pentru ca totul să se poată desfășura, așa cum planificase Philip, fără prea mare tevatură. Când a izbucnit pandemia de COVID-19 în martie 2020, iar el și regina au fost siliți să se mute și să se izoleze la Windsor, a fost de acord să simplifice și mai mult desfășurarea funeraliilor, în caz că avea să i se întâmple ceva în această perioadă. Nu-i plăcea să lase nimic la voia întâmplării.

Un personaj robust și controversat, prințul Philip a avut inevitabil detractori. Aceștia preferau să se concentreze asupra așa-ziselor lui „gafe”, pe stângăciile aparente și replicile ursuze, și nu pe realizările sale impresionante. Philip își merită pe deplin locul în istorie. Reducerea lui la o caricatură este o denaturare grosolană a imaginii unuia dintre marile personaje, marii lideri și inovatori ai vremurilor noastre, ceea ce îi aduce un mare deserviciu. De multe ori făcea comentarii necuviincioase pur și simplu pentru a înveseli ceremoniile monotone, iar la multe evenimente oficiale plictisitoare făcea publicul să râdă spunând: „Și acum îl veți vedea în acțiune pe cel mai experimentat dezvelitor de plăci omagiale din lume.” În 1969, pe când se afla în vizită în Canada, a stârnit hohotele de râs ale mulțimii când a zis: „Declar în mod oficial deschisă chestia asta, orice ar fi ea.” Le spunea consilierilor săi că atunci când intra într-o încăpere, se uita în jur și își alegea o persoană pe care își propunea apoi să o facă să râdă.

În calitatea mea de corespondent regal și autor, am avut șansa să îl întâlnesc de mai multe ori pe ducele de Edinburgh, atât cu ocazia unor evenimente publice, cât și în particular. A fost președinte al clubului londonez din care fac și eu parte, Naval and Military Club (cunoscut și sub denumirea de In & Out), din St. James Square nr. 4. De altfel, toată viața a fost pasionat de istoria navală. În 1948 a fost numit administrator al Muzeului Maritim Național. A avut un rol esențial în salvarea cliperului *Cutty Sark* — acum navă-muzeu staționată în Greenwich — și înființarea organizației Maritime Trust.

Era amuzant, uneori îndrăzneț și mereu caustic. Nu ezita să-i jignească pe adepții corectitudinii politice și nu-și pierdea vremea să le răspundă atunci când îl criticau. Cu atât mai mult în cazul reprezentanților

presei — pe care, deși în tinerețe avusese prieteni jurnaliști, a început să-i numească „Reptilele“. În 1983, în Bangladesh, regina și ducele primeau oaspeții la un cocktail organizat în grădina unei clădiri guvernamentale. Ashley Walton, pe atunci corespondent regal pentru *Daily Express*, aștepta la rând împreună cu mai mulți reporteri itineranți. Fără să-și dea seama că poate fi auzit, Philip s-a întors spre regină și, cu o grimasă, a spus: „Uite și afurisitele de reptile!“

Când a fost întrebat dacă presa este nedreaptă cu el și îi deformează imaginea, a răspuns: „Presupun că da, uneori, dar cred că presa are propria sa agendă, așa încât asta e, trebuie să ne obișnuim cu ea.“ Nu-i cruța niciodată pe reporteri, după cum nici reporterii nu-i cruțau pe membrii familiei regale. De fiecare dată când intra în contact cu un ziarist, se juca cu prada — dar, la fel ca pisica și șoarecele, în realitate nu se juca.

În 1948, când a fost la Londra oaspete de onoare la aniversarea a 60 de ani a Foreign Press Association, i-a descris pe jurnaliști ca fiind „ambasadori ai oamenilor“, dar a adăugat apoi, caustic: „De multe ori aș vrea ca oamenii să nu-și dorească să știe chiar atât de multe.“ În 1956, când Galeria Presei din Parlament l-a invitat ca oaspete de onoare și a fost întrebat ce părere are despre jurnaliști în general, a spus: „Este foarte tentant, dar cred că ar fi mai bine să vă răspund după ce voi mai fi îmbătrânit puțin.“

De fapt, de ani buni făcea glume pe seama presei. În 1950, pe când admira macacii de pe Stânca Gibraltarului însoțit de un grup de reporteri, a glumit: „Care sunt maimuțele și care sunt reporterii?“ Nu erau în siguranță nici măcar jurnaliștii experimentați pe care-i invita la el acasă. Îmi amintesc că la o recepție pentru presă organizată la Castelul Windsor în 2002 pentru a marca Jubileul de Aur al Reginei, la care am participat și eu, era în plină formă.

— Cine sunteți dumneavoastră? l-a abordat el pe Simon Kelner.

— Sunt redactorul-șef de la *The Independent*, Alteța Voastră.

— Și ce căutați aici? l-a întrebat ducele.

— Dumneavoastră m-ați invitat.

— Păi, nu erai obligat să veniți!

Următoarea victimă a fost Martin Townsend, redactorul-șef cu ochelari și amabil de la *Sunday Express*.

— Ah, *Sunday Express*, a spus Philip. Îmi plăcea foarte mult de Arthur Christiansen.

— Da, publicația noastră a avut numeroși redactori-șefi iluștri, a răspuns Townsend.

— N-am spus asta! a replicat fără menajamente Philip, după care i-a întors spatele.

La aceeași recepție, stăteam de vorbă cu doi distinși jurnaliști irlandezi, în timp ce membrii familiei regale discutau cu diverși invitați. Ca din senin a apărut ducele. S-a uitat la ecusoanele pe care le purtam la rever și, dându-și seama că cei doi erau irlandezi, s-a apucat să spună un banc cu irlandezi total nepotrivit. „O știți pe aia cu pilotul irlandez care a luat legătura cu turnul de control pentru a semnala că are o problemă?” Era clar că știa gluma, dar i-au făcut jocul, din politețe. „Turnul de control i-a permis să aterizeze”, a continuat Philip, „dar i-a cerut înălțimea și poziția”.

„Păi, am un metru șaptezeci și mă aflu în carlingă, în partea din față a avionului”, a spus ducele, încântat că e primul care râde la poanta propriului banc. Am râs și noi, din politețe. Apoi a citit ce scria pe ecusonul meu: Robert Jobson, corespondent regal, *The Sun*. A văzut că port cravata de la Naval and Military Club și, pufnind dezaprobator, a spus: „În ziua de azi nu-și mai selectează membrii”, după care s-a îndepărtat în căutarea următoarei victime, cu entuziasmul unui școlar obraznic.

Însă ducele mai avea o latură, rareori vizibilă, chiar și atunci când interacționa cu presa. Era îndrăgit și de personalul său. De fiecare dată când organiza o petrecere pentru echipa sa, avea grijă să fie invitați toți cei care îl susținuseră în activitățile sale, de la personalul de curățenie până la secretarul personal. Cerea întotdeauna o loialitate extraordinară.

De multe ori era nesuferit și nerăbdător cu fotografi. Pe 19 iulie 2015, în cadrul unui eveniment organizat pentru aniversarea a 75 de ani de la Bătălia Angliei, l-a înjurat pe un fotograf nefericit în timpul unei ședințe foto, după el interminabilă. Și-a ieșit din fire în timp ce fotograful oficial se moșmondea: „Fă dracului poza aia!” Pe când se afla la o ediție a spectacolului de echitație Windsor Horse Trials, a acceptat ca o femeie din public să-i facă o poză cu fiica ei. Însă când aparatul de fotografiat a eșuat pentru a treia oară, nu a mai rezistat — a aruncat printre dinți înjurătura lui obișnuită și a plecat, spre uimirea fetei.

În ciuda reputației sale, nu era întotdeauna chiar atât de nepoliticos cu fotografi și reporterii — uneori, în rare ocazii, putea fi generos și îngăduitor. S-a întâmplat odată ca fotograful de la *The Sun*, Mark Sweeney, care a devenit mai târziu editorul de imagine al secțiunii scoțiene, să fie

trimis să supravegheze Castelul Balmoral împreună cu un coleg, unde nu au reușit să prindă niciun cadru. Prietenul său tocmai primise un BMW nou-nouț, așa încât s-au hotărât să lase baltă familia regală și să se ducă la Loch Muick, la cinci mile sud de Braemar, pentru a face niște fotografii cu mașina într-un cadru scoțian clasic. După câteva minute a apărut un Range Rover Vogue SE ce tracta o barcă de pescuit, cu Philip la volan. Era singur.

— Sunteți în afara serviciului? a întrebat Philip, crezând că cei doi fotografi sunt polițiști. Mă puteți ajuta să lansez barca asta pe lac?

Mark a acceptat, dar s-a grăbit să-l informeze pe duce că sunt fotografi de la *The Sun*, ceea ce nu l-a deranjat câtuși de puțin pe Philip. Și s-au apucat să-l ajute să pună pe apă micuța barcă de pescuit. Fără să mai aștepte ca fotografi să îi ceară permisiunea, Philip le-a spus:

— S-ar putea să prind ceva pește nu peste mult timp. O să vreți să faceți niște poze când îi scot din apă?

Cei doi, care îi vorbiseră cu multă modestie, au fost încântați — și au trimis niște fotografii excelente în exclusivitate la sediile din Glasgow și din Londra, spre marea încântare a redactorilor-șefi.

Dar lucrul cel mai important este că Philip a fost cel mai loial și mai de încredere susținător al reginei, care era absolut convinsă că acesta o va ajuta să ducă la bun sfârșit cea mai lungă domnie din istoria Marii Britanii. În aceste clipe de doliu și reflecție, se cuvine să ne amintim cu respect de devotamentul de care a dat dovadă față de regina Elisabeta, soția sa, față de țara lui și de instituția monarhiei. Susținător neobosit al organizațiilor de caritate, al industriei, al artelor și al educației, a fost fondator, asociat, patron, președinte și membru a mai bine de 800 de organizații. A fost și capul familiei sale: când a murit, a lăsat în urmă patru copii, opt nepoți și zece strănepoți.

Timp de zeci de ani, Philip a purtat împreună cu regina povara funcției sale fără a o eclipsa, oferindu-i întotdeauna în particular încurajări și sfaturi, dar fără a depăși vreodată limitele rolului său de susținător. Era o poziție foarte dificilă — o provocare pentru oricine —, dar pe care și-a asumat-o cu curaj. A rămas consilierul reginei toată viața ei, chiar și după retragerea lui din viața publică, fiind recunoscut oriunde în lume. În aceste condiții, a fost suficient de înțelept încât să recunoască limitele și constrângerile impuse de rolul său public. Întotdeauna părea să știe instinctiv când să facă un pas în spate și să o lase pe soția lui să preia inițiativa. La urma urmei, rolul lui era să permită ca steaua ei să strălucească.

În interviul acordat BBC cu ocazia împlinirii a 90 de ani, a spus că a trebuit să învețe din încercări și greșeli în ce anume consta rolul său. „Nu exista un precedent. Dacă întrebam pe cineva «Ce anume vreți să fac?», se uitau la mine interziși. Habar nu aveau, nimeni nu avea nicio idee“, a recunoscut el în stilul său direct.

Jurnalistei Fiona Bruce de la BBC i-a fost foarte greu să-l convingă să vorbească despre sine și despre realizările sale. A refuzat să spună cu ce se mândrește cel mai mult. „Nu-mi pasă câtuși de puțin“, a replicat el morocănos când a fost întrebat dacă e de părere că și-a îndeplinit rolul cu succes. „Cui îi pasă ce cred eu despre asta, la urma urmei e ridicol.“*

Sunt sigur că Philip se gândea totuși la ce va lăsa în urmă; căci a avut „de fapt“ multe realizări, atât ca lider, cât și ca unul care a dat un exemplu celorlalți. I-a inspirat pe tineri să fie ambițioși, să-și dezvolte tăria de caracter prin fapte și experiență și le-a oferit mijloacele necesare pentru aceasta. Poate că inițiativa cu cel mai mare impact a fost premiul eponim „Ducele de Edinburgh“, care a motivat milioane de tineri din întreaga lume. Pe baza experiențelor sale de la Gordonstoun și la sugestia lui Kurt Hahn, care era director pe vremea când el fusese elev acolo, a înființat premiul în 1956. L-a numit prim director al fundației pe generalul de brigadă Sir John Hunt, liderul expediției britanice care escaladase Everestul cu trei ani înainte. Programul de activități a izvorât din credința fermă a lui Philip că tinerilor ar trebui să li se acorde șansa de a învăța și de a avea noi experiențe, inclusiv provocări fizice, bazate pe aptitudini și desfășurate într-un cadru comun**. „Nu mă implic direct — am mai spus că e în totalitate treaba altora. Însă m-am pomenit că mi s-au atribuit responsabilitatea și meritele“, a răspuns el la insistențele jurnalistei. „N-am niciun motiv de mândrie. Sunt mulțumit că am realizat un program care funcționează — atâta tot“, i-a spus el în cele din urmă, cam fără tragere de inimă, Fionei Bruce. Aceasta a părut surprinsă de irascibilitatea ducelui, dar și-a venit repede în fire. Philip nu era omul care să-și ceară scuze și îi plăcea să-i prindă pe jurnaliști la strâmtoare și să vadă din ce aluat sunt făcuți.

* S-a simțit deosebit de stânjenit în prezența Fionei Bruce deoarece se așteptase ca interviul să fie realizat de cunoștința sa Selina Scott, însă șefii acesteia de la BBC au înlocuit-o.

** De la înființare, la program au participat mai bine de patru milioane de tineri din peste 90 de țări. La aniversarea a 60 de ani de la înființare, se decernaseră peste 2,5 milioane de premii. Programul s-a implicat direct pentru a da multor organizații un impuls, iar în unele cazuri, în stilul inimitabil al lui Philip, un brânci sănătos. La aniversarea a 50 de ani de la înființarea The Duke of Edinburgh's Award, Philip a stârnit hohote de râs când a glumit spunând: „Tinerii sunt la fel ca întotdeauna. La fel de ignoranți.“

Nici nefericitul Alan Titchmarsh nu s-a descurcat mai bine. Acesta a început plin de elan interviul cu Philip pentru emisiunea *Philip at 90* a canalului ITV.

— Ați fost aruncat în luptă de la o vârstă foarte fragedă, a remarcat acesta, la care ducele a răspuns răstindu-se:

— La fel ca mulți alții.

— V-ați îndeplinit conștient rolul de tată?

— Nu, am fost tată pur și simplu, a venit răspunsul direct al lui Philip.

— Era o poziție* unică, i-a ridicat sfios Titchmarsh mînea la fileu, dar Philip i-a respins-o brutal:

— Au mai fost și alții — prințul Albert, prințul George.

— Încercați să aduceți o schimbare?*

— Am fost silit de împrejurări, a replicat Philip cu un oftat.

— Ați fost votat Oldie of the Year** , a adăugat Titchmarsh, cu o voce tot mai pierită, dar sperând ca măcar de data aceasta să obțină un răspuns mai vesel.

— Și ce-i cu asta? a reacționat Philip iritat. Toată lumea îmbătrânește.

De fapt, Philip fusese emoționat când i s-a acordat distincția respectivă din partea publicației *The Oldie*. Într-o scrisoare plină de modestie trimisă organizatorilor unei ceremonii de premiere a realizărilor persoanelor în vârstă, ducele a recunoscut că timpul trece „din ce în ce mai iute“ pe măsură ce se pregătește să intre în al zecelea deceniu, cu efectele inevitabile asupra „moralului“. Acceptând premiul, Philip a demonstrat că nu a permis ca debilitatea fizică să-i afecteze simțul umorului. Și-a cerut scuze că nu poate veni personal la Simpson's in the Strand să-și ridice premiul, după care a adăugat: „Apreciez foarte mult invitația dumneavoastră pentru a-mi înmâna Oldie of the Year Award. Nimic nu influențează mai mult moralul decât să ți se aducă aminte că anii trec — din ce în ce mai iute — și că din vechea imagine încep să se desprindă bucați. Însă e plăcut să vezi că nu ești uitat.“

Însă prințul Philip era mai mult decât un povestitor spiritual care mergea la doi pași în spatele soției sale în cadrul ceremoniilor oficiale. Era „vasalul“ soției, dedicat Coroanei, un om care își îndeplinea cu hotărâre și devotament rolul oficial. A fost stâncă de care regina s-a sprijinit de-a lungul întregii sale domnii, iar moartea lui a fost pentru ea devastatoare.

* Rolul de consort al reginei.

** Când a fost numit președinte al uneia dintre cele 847 de organizații în fruntea cărora s-a aflat.

*** „Bătrânelul anului“ (engl.). (*N.T.*)

Fiind o persoană care niciodată nu și-a dezvăluit sentimentele, este imposibil de ghicit adevăratul impact pe care l-a avut pierderea soțului asupra ei. Desigur, va găsi mângâiere în credința ei. Dar nu încapă îndoială că l-a iubit sincer pe Philip. Pe 20 noiembrie 1997, cu ocazia aniversării nunții lor de aur la Banqueting House, Whitehall, s-a văzut limpede că dragostea și devotamentul ei încă mai dăinuiau după 50 de ani de căsnicie. Pentru o clipă, a renunțat să-și mai ascundă adevăratele sentimente, aducându-i soțului ei un omagiu remarcabil de personal și de sincer. „Mă tem că mult prea des prințul Philip a fost nevoit să-mi asculte discursurile. Le discutăm adesea în prealabil și, după cum vă puteți imagina, își exprimă părerea cu multă franchețe“, a spus regina Elisabeta adresându-se celor de față, printre care se afla și prim-ministrul de la vremea respectivă, Tony Blair. „Este o persoană căreia nu îi plac complimentele, dar care în toți acești ani mi-a fost pur și simplu putere și sprijin, un om căruia eu și întreaga lui familie, această țară și multe alte țări îi datorăm mult mai mult decât ar pretinde el vreodată sau decât vom ști că i se cuvine.“

Căsătoria Elisabetei cu Philip nu a fost un aranjament dinastic menit să consolideze un tratat sau o alianță cu o putere străină, ca în vremurile de odinioară. A fost o căsătorie din dragoste, bazată pe iubire și loialitate. Philip, care la a cincea lor aniversare i-a dăruit reginei o brățară cu diamante și rubine gravată cu mesajul „E și P“, a fost un soț mereu atent, care i-a oferit soției sale, de-a lungul anilor, nenumărate daruri și bijuterii ca dovezi de dragoste. Uneori, ca orice soț, o scotea din sărite, însă amândoi aveau simțul umorului, iar cei apropiați povestesc că reușea întotdeauna să o facă să râdă. Viața Majestății Sale cu Philip nu a fost niciodată plictisitoare. După cum a spus îndrăgita lor noră Sophie, contesă de Wessex, soția celui de-al patrulea lor copil, prințul Edward, și una dintre confidentele reginei, când a oferit una dintre puținele descrieri ale dinamicii relației: „A avut noroc să găsească pe cineva ca el, nu cred că ar fi putut face o alegere mai bună. Și-și stârnesc râsul unul altuia — ceea ce înseamnă că bătaia e pe jumătate câștigată, nu-i așa?“

Ori de câte ori era posibil, când se aflau amândoi la reședință, Elisabeta și Philip își făceau timp să bea împreună ceaiul de după-amiază și să discute despre evenimentele de peste zi. După ce s-a retras din viața publică, Philip s-a mutat aproape cu totul la Wood Farm, pe domeniul Sandringham din Norfolk; și cum Majestatea Sa a continuat să-și îndeplinească îndatoririle publice, nu au mai putut petrece atât de mult timp

împreună. Dar când Philip și-a anunțat soția, cu cinci ani mai tânără decât el, că dorește să renunțe efectiv la îndatoririle sale regale, aceasta a considerat că este îndreptățit să se retragă după aproape 70 de ani în slujba Coroanei, ca membru activ al familiei regale.

Restricțiile din anul 2020 impuse de pandemie au schimbat această stare de fapt. Siliți să se izoleze împreună la Castelul Windsor, separați de restul familiei regale, Philip și regina au petrecut mult timp împreună, mai mult decât oricând în cei 72 de ani de căsnicie. Faptul că îl avea din nou alături pe Philip și putea petrece timpul liber cu el părea să o însuflețească, au spus apropiații reginei. Cei doi erau serviți de o echipă mică și loială, numită „bula Majestății Sale“. Se puteau relaxa, puteau duce în sfârșit o viață relativ normală, cum e și firesc, de fapt, pentru niște oameni la peste 90 de ani. Pe timpul verii s-au mutat la Balmoral, în Aberdeenshire, domeniul personal al reginei din Scoția, dar și-au întrerupt vacanța după șase săptămâni, deoarece era destul de neplăcut, cu toate acele reguli de distanțare socială și restricții impuse de coronavirus. Au mai petrecut două săptămâni pe moșia ei din Norfolk, Sandringham, după care ea s-a întors la Windsor, iar Philip a rămas la Wood Farm, reședința lui obișnuită după retragerea din viața publică. La începutul lui noiembrie 2020, pentru al doilea *lockdown* național, regina și ducele de Edinburgh s-au reunit la Castelul Windsor, unde au petrecut Crăciunul în liniște, fără familie, tot din cauza coronavirusului. A fost pentru prima dată în ultimii 32 de ani când cei doi nu au petrecut Crăciunul la Sandringham, unde întotdeauna, în dimineața de Crăciun, însoțiți de un alai format din mai mulți membri ai familiei regale, mergeau la biserica St. Mary Magdalen din apropierea conacului, sub privirile curioase ale spectatorilor. De asemenea, regina a anunțat că nu va participa la slujba de Crăciun la Capela St. George de la Castelul Windsor, pentru a nu da prilej publicului să se adune în număr mare. Purtătorii de cuvânt ai palatului au transmis că cei doi speră ca în 2021 „lucrul să revină la normal“. Din păcate, nu a fost să fie. Cum ar putea fi, fără Philip în capul mesei?

Philip a fost internat la Spitalul King Edward VII din Londra pe 17 februarie 2021, ca „măsură de precauție“, la sfatul unui medic al palatului. După ce a fost transportat cu mașina la spitalul privat, a intrat pe poartă fără ajutor. Nu a fost o internare de urgență sau legată de COVID-19, însă era un avertisment. Din păcate, s-a întâmplat în ziua când a murit fostul său paj Christopher Harry Marlow, care în 2003, cu ocazia